

Struikelsteen

Zondagmorgen 6 april 2025, Sint-Catharijnekerk, ds. Eibert Kok

Lezingen: Jesaja 58: 6-10 en Lucas 20: 9-19

Een steen waarover je struikelt. Wie kent het niet?

Ik herinner me, het is alweer een aantal jaren geleden, dat ik met hardlopen over een steen die iets omhoog stond gestruikeld ben. Ik viel gelukkig net naast het pad waarop ik liep in de berm. Ik schoof languit het gras in. Gelukkig niks bezeerd. Alleen m'n bril was een klein beetje verbogen. Een rare gewaarwording. Maar het loopt niet altijd goed af, zo'n steen waarover je struikelt.

Daarover gaat het in het Bijbelgedeelte van vanmorgen.

'Hij (Jezus) keek hen aan en vroeg: "Wat betekent dan wat er geschreven staat: De steen die de bouwers afkeurden is de hoeksteen geworden?" Dat is een citaat uit Psalm 118 die we net gezongen hebben. Jezus gaat verder: "Iedereen die over die steen struikelt, valt te pletter, en degene op wie die steen valt, wordt vermorzeld."

Nou, dit zijn echt woorden om over te struikelen. Wat bedoelt hij met het uiterst negatieve verhaal dat hij verteld heeft?

Een struikelsteen. Dat doet me ook aan iets anders denken.

De Stolpersteine, de struikelstenen die op veel plaatsen in de bestrating zijn aangebracht met de namen van joodse medeburgers die in de Tweede Wereldoorlog zijn opgepakt, weggevoerd en omgekomen, aangebracht op de plek waar zij gewoond hebben. In de Nobelstraat op nummer 10 woonde bijvoorbeeld de familie Gazan, allemaal opgepakt, weggevoerd en vermoord.

Onvoorstelbaar wreed en vreselijk.

Toen ik er gisteren langsfietsde, zag ik ze niet. Ik weet niet waarom ze weggehaald zijn en wanneer ze weer terug komen. Maar ik dacht, die stenen kunnen misschien wel helpen om het Bijbelgedeelte van vandaag te begrijpen. Het zijn stenen waaraan je zomaar voorbijloopt.

Maar dat is niet de bedoeling, het is juist de bedoeling dat je stilgezet wordt, dat je probeert te beseffen wat er gebeurd is, wreed en vreselijk, en dat je net als de mensen die reageren op de gelijkenis van Jezus uitspreekt of bij jezelf bedenkt: Dat nooit ... meer!

En dat je vervolgens ook om je heen kijkt in het wereldgebeuren, wat er gaande is, vrijheid die bedreigd wordt, rechten die geschonden worden, beslissingen die genomen worden, beleid dat verdedigd wordt en uitgevoerd waardoor mensen klem komen te zitten, waardoor juist die mensen getroffen worden die het al moeilijk hadden, waardoor mensen soms letterlijk het leven onmogelijk gemaakt wordt, en dat je dan tegen jezelf zegt: Wat staat mij te doen, wat is voor mij belangrijk om te doen, en te laten, opdat de vrijheid – bijna 80 jaar vrijheid in ons land, wat een zegen! – niet alleen mijn vrijheid is, maar ook die van de ander?

Doe je dat niet, vroeg of laat struikel je er dan over, en wordt het je eigen ondergang. Dat is wat ik hoor in die woorden van Jezus over die struikelsteen. En Jezus betreft het dan op zichzelf. Neem dat serieus, leef daaruit!

Struikelstenen zijn er niet om je te laten struikelen, maar om te voorkómen dat je echt struikelt, als mens, als mensheid, te pletter valt en je eigen ondergang tegemoet gaat.

Een struikelsteen is er om je daarvoor te behoeden. Neem die dan ook serieus! En richt je leven daarnaar.

Misschien vindt iemand dit wel een negatief verhaal, en dat is het ook. Veel: niet.

Mensen doen níet wat je van hen zou mogen verwachten.

In de eerste lezing en in het lied daarna, over het vasten:

“Zo spreekt de God die alles weet en ziet:

Ik durf uw vasten *niet* vertrouwen.

Als gij de zwervers *niet* uw woning biedt

durf ik uw vasten *niet* vertrouwen.”

Ik moet denken aan een kinderlied van Hanna Lam, dat weleens gekozen wordt bijvoorbeeld bij een doop of een bruiloft: Als je geen liefde hebt voor elkaar ...

Ik vond dat vroeger een mooi lied. Zingt lekker weg, vrolijke melodie. Tot iemand mij vroeg waarom ik dit eigenlijk een mooi lied vond, want het lied zit vol negativiteit.

Het is allemaal: niet.

“Als je *geen* liefde hebt voor elkaar,
als je *geen* antwoord geeft op verdriet,
als je *geen* oog hebt voor het gemis,
leef je *buiten* Gods gloria.”

Met andere woorden als je geen liefde hebt, duvelt alles in elkaar.

Het is eigenlijk een heel confronterend lied, juist omdat het zo waar is. Je ziet het om je heen gebeuren.

Als je *geen* liefde hebt voor elkaar, vallen dromen in duigen.

Maar, er is ook een andere kant – en ik denk dat dit lied ons daarnaartoe wil hebben – als het je lukt om dat ‘niet’ er uit te halen dan kom je bij de andere kant:

als je wél liefde hebt voor elkaar, kunnen dromen waar worden, dromen van vrede,
als je wél liefde hebt voor elkaar, leef je in Gods gloria. Liefde is waar het op aankomt!
Negativiteit omzetten in positiviteit.

Met dit in ons achterhoofd lukt het misschien beter om het bijbelverhaal van vanmorgen te begrijpen. Een negatief verhaal, met de bedoeling dat mensen juist het positieve kiezen, niet zullen struikelen. Het is een gelijkenis die Jezus vertelt, een voorbeeldverhaal. En zoals vaker in de gelijkenissen van Jezus is het verhaal aan de ene kant heel herkenbaar, aan de andere kant zit er iets absurds in, juist om datgene waar het om gaat extra duidelijk te maken.

Het is een heel gewoon verhaal over een druivenkwekerij.

Een man heeft flink geïnvesteerd en een mooi levensvatbaar bedrijf neergezet. Voor het werk op de tuin heeft hij mensen nodig. De mensen kunnen aan de slag. De eigenaar heeft veel vertrouwen in zijn mensen. Als hij voor een lange tijd zijn huis verlaat en op reis gaat, laat hij zijn druivenkwekerij over aan zijn mensen, om die te bewerken en te bewaren, om ervoor te zorgen en er op te passen. Goeie afspraken zijn er gemaakt. De eigenaar gaat op reis. En de mensen doen goed hun best. Er groeit een mooi product, er komt een rijke druivenoogst. Maar dan.

Dat mooie product, natuurlijk mogen de mensen ervan genieten, maar een groot deel is niet voor hen, maar voor een ander, voor de eigenaar, het deel dat hem toekomt.

Allemaal heel herkenbaar. Dan het absurde in het verhaal.

Als de eigenaar vertegenwoordigers naar zijn tuin stuurt, komen ze van een koude kermis thuis, ze zijn niet welkom. Tenslotte stuurt hij zijn zoon, maar als de werkers in de tuin dat in de gaten krijgen, zeggen ze tegen elkaar: Dat is straks de eigenaar. Als we hem nu uit de weg ruimen, is dit hele spulletje met alles wat het opbrengt van ons. Wat wil je nog meer? Zo gezegd, zo gedaan. Absoluut níet welkom is hij. Einde verhaal.

Jezus vraagt dan reactie aan de mensen die het verhaal gehoord hebben. Wat zal de eigenaar doen?

Ja, logisch, die wil zijn recht halen: werkers weg, die krijgen hun verdiende loon, en dat is niet mals, de druivenkwekerij zal hij aan anderen geven.

Reactie van de hoorders van het verhaal dan: Dat nooit!

Als Jezus dit verhaal vertelt, zijn er onder zijn gehoor behalve gewone mensen ook vertegenwoordigers uit het college van schriftgeleerden en hogepriesters, zeg maar de mensen die de touwtjes in handen hebben.

Die mensen hebben heel goed in de gaten dat Jezus hen op het oog heeft met dit verhaal. En ze beginnen dan ook hun boze plan te smeden om Jezus uit de weg te ruimen.

Over twaalf dagen is het Goede vrijdag, de dag dat we er bij stil staan dat Jezus uit de weg geruimd werd, gekruisigd, onder andere omdat hij dit soort gedachten ventileerde.

Nu heeft Jezus dit verhaal ooit lang geleden verteld met het oog op de schriftgeleerden en hogepriesters in zijn tijd, maar wat kunnen wij met dit verhaal?

Nou, daar is van alles over te zeggen, maar als je kijkt naar vergelijkbare verhalen in de Bijbel, over een wijngaard, een druivenkwekerij, en je trekt de lijn door naar nu, dan kun je zeggen dat – zoals die eigenaar een mooi bedrijf startte, een druivenkwekerij, een wijngaard, levensvatbaar, volop mooie producten – zo God ooit is gestart met het project aarde, met het project mens, volop levensvatbaar, daar kan iets moois groeien, als mensen samen, hand in hand, met elkaar verbonden willen zijn, én: verbonden willen zijn en blijven met degene die dit hele project gestart is. Als je liefde hebt voor elkaar, worden dromen van vrede waar, dan leef je in Gods gloria. Maar de realiteit is vaak anders. Mensen hebben geen liefde voor elkaar, dromen worden niet waar.

Het lijkt er op dat die priesters en wetsleraren in het bijbelverhaal heel druk waren met hun leidinggevende taak, maar dat zij *geen* liefde hadden voor de mensen om hen heen.

Je kunt jezelf er blijkbaar buiten plaatsen, maar dat doe je dan *zelf*, leven buiten Gods gloria.

Vooral gericht op jezelf. Zoals zoveel mensen.

En als je daarin verstrikt raakt, door wat je *zélf* doet, of door wat andere mensen je aandoen – en hoeveel mensen ervaren dat niet aan den lijve, geen liefde, geen vrede? – dan vallen dromen in duigen. Wat doen wij met Gods project aarde, een aarde die door ons wordt uitgeput, een aarde met schroeiplekken en brandhaarden?

In die wereld van negativiteit stuurt God zijn zoon, met deze bedoeling, om zijn project vlot te trekken, om het *wél* waar te maken: liefde, dromen van vrede.

Om die negativiteit een halt toe te roepen, zodat zijn project goede vruchten zal brengen, voor iedereen, vruchten om te delen.

Waar het op aankomt is om de negativiteit van dit hele verhaal – als je niet, niet, niet – om te buigen in positiviteit.

Elkaar de hand reiken, de zwakke en de sterke, zoals God ons de hand reikt in Jezus.

Leven vanuit de liefde die Jezus ons heeft laten zien.

Niet of wel? Ja of nee? Ergens zitten we daar zelf tussen en maken we onze keuzes, bewust of onbewust.

De gelijkenis van de wijngaard maakt nog iets duidelijk. Die zoon kwam niet naar de wijngaard om vermoord te worden. Jezus kwam niet naar de wereld om gekruisigd te worden. Zijn missie was het verkondigen van Gods Koninkrijk. Hij wilde de mensen leiden op Gods wegen, hen doen inzien waar de vruchten wrang zijn en hoe de vreugde weer kan stromen voor al Gods mensenkinderen wanneer ze de weg van God gaan.

Dat Jezus de stad uitgegoid en vermoord is, is geen dogmatisch programma, maar een wreed en vreselijk drama, zegt deze gelijkenis. "Dat nooit!" roepen de omstanders dan ook. Maar – dat is Pasen! – God weet menselijke tekorten te overwinnen en in het tegendeel om te keren. Precies in dit drama wordt het kwaad ontmaskerd, en overwonnen door de liefde waarmee Jezus het tegemoet treedt. Negativiteit wordt positiviteit.

Hij heeft tot het uiterste lief, bidt voor wie hem vervloeken en wordt tot de bron waaruit een nieuwe gemeenschap van liefde ontstaat: De hoeksteen, die door de bouwers is afgekeurd wordt de hoeksteen van een nieuwe wereldorde.

De hoeksteen, dat is ook die struikelsteen, die jou bewust maakt dat onachtzaamheid, dat jouw gedrag de dood kan betekenen, van een ander, en ook van jezelf, de dood, maar ook het leven, net hoe je kiest. Kies dan het leven, zoals Jezus ons heeft voorgeleefd.